

63.

Mulțămnim, mulțămnim,
dragă jupâne
Că ne-ai apărat d'e câne
D'e nu ne-ai hi apărat
Tătă tăt ne-ar hi sfârț'icat.
Dă-mi colacu, d'e mni-i da
Că mni-i spartă opt'inca
Și mni-i frig afară-a sta.
C-afară plouă d'e vars
Și ninje d'e foitoșeș'te
Calu mi să ciumpineș'te.
Calu trebe potcod'it
Cu potcove d'e colaci
Și cu cuie d'e cărnaț.

De la Ana Balaj, 67 ani,
Bicaz, 2014

Colinde Oarța de Sus

64.

Bun că și-au gătitu-și,
Doamne, mo,
De prânz și-au gătit,
Da-i corindemu,
De prânz și-au gătit.
Ei că și-au t'ematu, Domne,
mo,
Cât și-o t'ematu,
Da-i corindemu,
Mult îl așteptară.
Zî de-a tria zî, Domne, mo,
Văzură viindu,
Da-i corindemu,
Văzură viind
P-un căluț albuțu, Domne,
mo,
P-un căluț albuțu,

Obiceiuri de iarnă din Plopiș

Colindatul

Umblam în pt'ez, colindam de la o casă la alta, câte 3-4-5
copt'ii. Apoi primeam mere, nuci, care ce-o putut. Atunci umblam cu
sacu, cu străițâle cu pomenele. Nu se dădeau atunci bani. Apoi nu
îvingeam a le număra. Când aveam pe multe, le lăsam la o casă. Tăt
le număram și în ceie zî. Apoi le mâncam. Le înșiram pe ață și le
puneam afară să-nd'ețe. Când vroiam să mâncăm din ele, le puneam
pă marjinea sobei și să făceau moi cum erau la început.

Umblau și de ziua copt'iii mai mnicuți, mai pit'it'ei. Care erau
mai mărișori, umblau noaptea. Începéu să umble de când să însera.
Umblau cu Steaua, cu Viflaimul, Trei crai de la Răsărit, mai colindau.

Amu îi cheamă popa pă tăți la biserică. Și de la biserică să
duc pân sat. Mai demult, să adunau la o casă și mereu pân sat.
Umblau și feciorii cu fete.¹

Apoi colindam "Inasară p-asfințat":

Inasară pă sfințatu,
Domnu nostu-i Dumnezău,
Inasară pă sfințat
Mândră sté o răsărit
Ref.
Mândră sté o răsărit
După care noi ne-am dus
Ca să-l aflăm pă Iisus.
Ref.
Ca să-l aflăm pă Iisus
Ref.
Pe Fiuțul Mariei
Ref.
Pe Fiuțul Mariei.
Zice că Măria Sa
Din casă-n casă umbla
Să-L nască pă Mesia
Ref.
Să-L nască pe Mesia.

¹ Performer Mărioara Crăciun, 77 ani, Plopiș, 2014

Nime-n lume nu-L lăsa
Ref.
Nime-n lume nu-L lăsa
Până-n zori d'i cătă sară
Ref.
Până-n zori d'i cătă sară
S-așeză-ntr-o poiecioară
Ref.
S-așeză-ntr-o poiecioară
Și-o născut on Fiu frumos
Numele i-o pus Cristos,
Mândru nume I-o aflat
Iisus Cristos împărat.

Vergelul

Vergelul începea a doua zi de Crăciun. Ținea câte 3 zile. Fetele nu porneau sângure de-acasă. Méréu cu feciorii². Verjăl să mai făcea și la Anu Nou. Să zăce Jocu Verjălului.³

Moșii de Anul Nou

În noaptea de Anu Nou făcêu moși. Să-mbrăcau cu câte-on căpt'iț de fân și să ducêu la case unde erau fete și ziceau să-i sloboadă la fată. Apoi era îmbrăcat cu fân, era câte-on căpt'iț de fân pă el, aveai ce da la vaci în noaptea ceie. Făceau niște sucituri d'e fân și tot era îmbrăcat în fân. Trebuia să margă fata după el afară să-l aducă-n casă. De-abia încăpea pă ușă. O fo și când i-o aprins în batjocură. Erau fete care-i aprindeu. Săreau ceialalți să-l ajute. Fiecare méré la fata de care-i plăcea. Ceialalți îl ajutau. Fetele erau chemate să margă după moși. Vinéu în casă, apoi scoteau oaminiî câte-o oiagă de horincă. Vinéu și ceialalți feciori și beiéu. Apoi fata îl ducea în șură pe "moș" și îl dezbrăca de fân, că nu-l putea dezbrăca în casă, era câte-on căpt'iț pă el. Avéu ce mânca vacile. Viné apoi și el în casă. Luau paie dintr-o clai de mai aproape că era tare fain de paie. Apoi să ducêu la altă casă, făcêu alt "moș", până gătau, până dimineața.

La Bobotează pun babe unde nu-s însurați. Îi punea câte-o babă cu coșarcă și îi punea "pancove" de cal. Le gătau cu rochie și apoi strigau: "Mă, haida că aicia ți-i femeia". O suia înt-on pom s-o vadă și alții. Ieșeau oamenii de la biserică și "babele" erau prin pomi. Era care o lăsa acolo și o lună.

Mai punéu și tomna-n ușă câte-on "moș". Când deschidea ușa, jupu d'e vejii, rop pă ié. Să hie de-ndemână. Îi puné și țadulă de unde viné "femeia"⁴.

Da-i corindemu,
Tăt îl întrebără,
Unde-ai zăbăd'itu,
Domne, mo,
D'e n-ai mai vinitu,
Da-i corindemu,
D'e n-ai mai vinitu.
Da io-am zăbăd'itu,
Domne, mo,
Pă mare trecându,
Da-i corindemu,
Pă mare trecând.
Că am întâlnitu,
Doamne, mo
9 corabd'ii,
Da-i corindemu,
Pline d'e suflete.
Câte-o fo mai drept'e,
Doamne, mo,
Io le-am petrecutu,
Da-i corindemu,
Io le-am petrecut.
Pă sub mâna dreaptă,
Doamne, mo
Pă cărare dreaptă,
Da-i corindemu,
Pă cărare dreaptă.
La poartă de Raiu,
Doamne, mo,
La poartă de Rai,
Da-i corindemu,
Raiu lumninos,
Bun loc de folosu,
Doamne, mo,
Bun loc de folos.
Da-i corindemu,
Câte-o fo mai strâmbe
Io le-am petrecutu,
Doamne, mo,
Pă sub mâna stângă
Da-i corindemu,
Pă cărare strâmbă.
La poartă d'e Iadu,
Doamne, mo,
Iadu-ntunecosu
Da-i corindemu,
Rău loc d'e folos.

De la Maria Hodor, 82
ani, Oarța de Sus, 2014

² Performer Rozalia Bontoș, 84 ani, Plopiș, 2014

³ Performer Mărioara Crăciun, 77 ani, Plopiș, 2014

⁴ Performer Mărioara Crăciun, 77 ani, Plopiș, 2014

La umbră d'e pomuț roșu

65.

La umbră d'e pomuț roșu
Vântuleț d'e măru-și bat'e,
La umbra d'e pomuț roșu
Este-o masă rot'ilată
Vântuleț d'e măru-și bat'e,
Este-o masă rot'ilată.
Masă galbână d'e pt'iatră
Ref.
Masă galbână d'e pt'iatră
Dar la masă cine șed'e?!
Ref.
Șede bunul Dumnezeu
Ref.
Șede bunul Dumnezeu
Cu tăț sfințî pângă Elu
Ref.
Cu tăț sfințî pângă Elu.
Ilie d'in grai grăie,
Ref.
Ilie d'in grai grăie:
Dă-mi, Doamne, ce-oi cere
eu
Ref.
Dă-mi, Doamne, ce-oi cere
eu,
Dă-mi tunu și fuljeru
Ref.
Dă-mi tunu și fuljeru.
Io, Ilie, ți le-oi da
Ref.
Io, Ilie, ți le-oi da.
Da ești un prunc tinerelu
Ref.
Da ești un prunc tinerelu
Și ti-nspăimânta d'e elu.
Ref.
Când a hi ceriu seninu,
Ref.
Când a hi ceriu seninu,
Tună și fuljeră linu,
Ref.
Tună și fuljeră linu.
Când a hi ceriu norosu
Ref.
Când a hi ceriu norosu,

Indreiu

Trebuia să nu mănânci toată ziua pă astară să faci un aluat cât pumnu apoi să făcă ca o plăcintă și să puné pă șporiu gol să șă coacă și să întoarce cu resteu (jugu de la vaci). O făcăi sărată turta. După ce o coceai, mâncai un pic din ea, n-o putéi mânca toată că era tare sărată. Câtă rămâné, o puneai înt-on prosop o puneai sub perină. Apoi visai pă cel care-ți va fi soț.⁵

Șezătoarea

În șezătoare torcém. Vinéu feciorii-n șezătoare și le luau fusu la fete. Apoi trebuia să meri să-l săruți și de nu ți-o plăcut. D'e n-ai mârș, s-o dus afară cu fusu și l-o dăpănat pă lângă pomi în batjocură. Dacă s-o tras și n-o vrut să-l sărute nicicum, el s-o dus cu fusu afară și l-o dăpănat pă lângă pomi în batjocură, o urzât p-acolo. Torceam până după amiază-noapte în postu Crăciunului să avem jirebd'e până la Crăciun. Să agățau pă rudă, care de care, fiecare încerca să aibă cât mai multe. Atunci făceam pantaloni din cânepă și rochii de călți. Jirebdile să punéu p-afară așa pă rudă și încerca fiecare de-a puterea să aibă cât mai multe. Din verde trebuia să iasă galbână jirebdea, după ce erau înmuiate în ciubăr, câte 2-3 zile.⁶

Mâncarea

Și ulei de fag o făcut oamenii, de jâr. Atâta-i de mândru și de bun. Se folosea și la frământat. Grâu nu era. Pă vremea mea s-o făcut și borș. Făina să amesteca cu borș și să beie cu lapte. Să punea într-o țepșă mare și să puné în cupt'ior. Era așa ca prăjitura că borșu-i tare galbân. Borș, făină de grâu și cu lapte să amesteca așa ca și cocuții cu lapte. Puneam oloi în țepșă și așa îl făcea în oloi, apoi îl cocea în cuptor. Făcea moșica pt'ită de mălai. Mama făcea de secară și mie nu-mi plăcea. Apoi mă duceam la moșica să-mi deie câte-o bucată de mălai. Să mai făcea oloi de pepine, de nuci, era tare mândru și galbân. Și de fag, de jâr, apoi noi cum eram copt'ii, tăt mâncam așa gol. Da te cam durea capu dacă mâncai prea mult. Să mai făcă din sămânță de rujă. Oloi de pepine era verde. Făina de grâu o foloseai la Paști și la Crăciun să faci vo doi puț'i. Să pregăteau câte 30-40 de puț'i⁷.

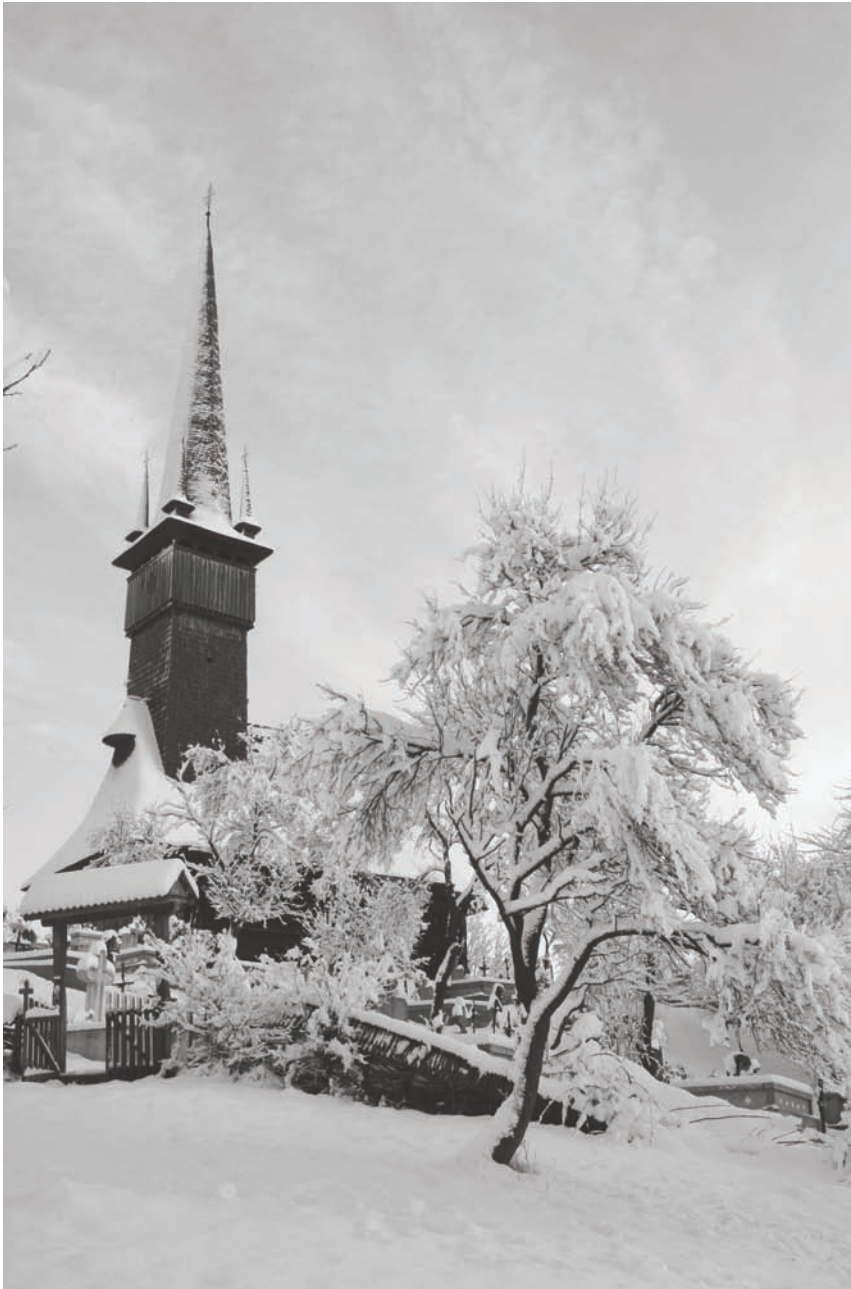
⁵ Performer Ileana Pop, 68 ani, Plopiș, 2014

⁶ Performer Mărioara Crăciun, 77 ani, Plopiș, 2014

⁷ Performer Rozalia Bontoș, 84 ani, Plopiș, 2014

Tună și fuljeră josu
Ref.
Tună și fuljeră josu.

De la Maria Hodor, 82
ani, Oarța de Sus, 2014

Biserica de lemn din Plopiș; foto: Felician Săteanu

66.

Noi în sara de Crăciun
Lăudăm pe cel Preabun
Corindăm corind voios
Domnului Iisus Cristos
Care bine a voit
Și pe noi ne-a mântuit
Și-a lăsat cerescul Rai
Și-a pășit pe-al nostru
plai.
Și-a luat asupra Lui
Tot păcatul omului.
Și-a luat asupra Lui
Tot păcatul omului.
Dar aicia când sosește,
Nime-n lume nu-L
primește
Nime-n lume nu să-
ndură
Și-L primească la
căldură.
Tăt umblă d'in poartă-n
poartă
Tot își caută-un locușor
Pântru scumpu puișor.
Locușor ș-on legănaș.
bis
Pentru scumpul injeraș.
bis
Vântul bat'e și-o
pătrunde,
S-ar scut'i dar n-are
und'e;
Vântul tot mai tare bat'e,
Suflețălu i-L străbat'e;
Vântul bat'e fața-I
blândă,
Plânje măicuța plăpândă.
Sfântu Iosif și el plânje,
Suflețălu I să frânje.
Înjerii de mila ei